

8. Bushuiev S.D., Bushuev D.A. (2017). *Osnovy yndyvydualnykh kompetentsyi dlia Upravleniya proektamy, Prohrammamy y Portfeliamy (National Competence Baseline, NCB Version 4.0) T. 3. Upravlenye portfeliamy proektov*. «Sammyt-Knyha», Kiev, Ukraine. 168 pp.
9. Smorodynova D. H. (2012). *Formyrovanye effektivnoi komandy investitsyonnoho proekta. Molodoi uchenyi*, No. 5. pp. 215-217. URL: <https://moluch.ru/archive/40/4780/>
10. *Upravlenye chelovecheskymy resursamy v hosudarstvennom vysshem obrazovanyy v stranakh partnerakh Tempus*. URL: <http://eacea.ec.europa.eu/tempus/events/documents/moldavia-seminar/study-human-resource-management-ru.pdf>

УДК 336.27(477)

БОРГОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: СТАН ТА ЇЇ ОЦІНКА

Фатюха Н.Г., к.е.н., доцент, Наливайко К.В.

*Запорізький національний технічний університет
Україна, 69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 64*

n_fatyuha@ukr.net

Представлено результати дослідження боргової безпеки України. Встановлено, що боргове навантаження перевищує допустимі значення і тим самим становить загрозу економічній безпеці держави. Виявлено, що стрімке збільшення обсягів державного та гарантованого державою боргу, що є причиною зростання боргового навантаження в країні і, як наслідок, погіршення стану боргової безпеки, негативно позначається на самостійності держави й на рівні життя населення. Висвітлено методологічний підхід оцінки стану боргової безпеки України. Визначено фактори, які впливають на обсяги державного та гарантованого державою боргу. Представлено практичне дослідження методів оцінки боргової безпеки. Проаналізовано стан боргової безпеки України за індикаторами боргової безпеки України згідно з методикою Міністерства економіки України та багатфакторними моделями кореляційно-регресійного аналізу. Кореляційно-регресійний аналіз надав потужний та гнучкий інструмент для вивчення взаємозв'язків між показниками. Установлено, що основна мета використання цього методу – краще зрозуміти теперішній стан досліджуваного явища, відповідно навчитися прогнозувати події та управляти їх наслідками – була досягнута. У результаті цього розроблено напрями зниження боргового навантаження шляхом зменшення обсягів державного та гарантованого державою боргу за допомогою зростання показника валового внутрішнього продукту. Реалізація цих заходів створить умови для зменшення боргового навантаження, зміцнення боргової безпеки, збільшення надходжень у бюджет, відмови від «кредитної голки», оживлення підприємницької сфери, ефективного планування річного бюджету України, зменшення дефіциту бюджету, раціонального використання державних коштів, забезпечення позитивної динаміки економічного зростання.

Ключові слова: боргова безпека, кореляційно-регресійний аналіз, державний та гарантований державою борг, боргове навантаження, індикатори боргової безпеки.

ДОЛГОВАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ УКРАИНЫ: СОСТОЯНИЕ И ЕЕ ОЦЕНКА

Фатюха Н.Г., к.э.н., доцент, Наливайко К.В.

*Запорожский национальный технический университет
Украина, 69600, г. Запорожье, ул. Жуковского, 64*

Представлены результаты исследования долговой безопасности Украины. Установлено, что долговая нагрузка превышает допустимые значения и тем самым представляет угрозу экономической безопасности государства. Выявлено, что стремительное увеличение объемов государственного и гарантированного государством долга, что является причиной роста долговой нагрузки в стране и, как следствие, ухудшения состояния долговой безопасности, негативно сказывается на самостоятельности государства и на уровне жизни населения. Освещен методологический подход оценки состояния долговой безопасности Украины. Определены факторы, влияющие на объемы государственного и гарантированного государством долга. Представлены практическое исследование методов оценки долговой безопасности. Проанализировано состояние долговой безопасности Украины по индикаторам долговой безопасности Украины согласно методике Министерства экономики Украины и многофакторные модели корреляционно-регрессионного анализа. Корреляционно-регрессионный анализ предоставил мощный и гибкий инструмент для изучения взаимосвязей между показателями. Установлено, что основная цель использования этого метода - лучше понять нынешнее состояние исследуемого

явлення, в соответствии научиться прогнозировать события и управлять их последствиями - была достигнута. В результате чего были разработаны направления снижения долговой нагрузки путем уменьшения объемов государственного и гарантированного государством долга за счет роста показателя валового внутреннего продукта. Реализация этих мер создаст условия для уменьшения долговой нагрузки, укрепление долговой безопасности, увеличение поступлений в бюджет, отказа от «кредитной иглы», оживление предпринимательской сферы, эффективного планирования годового бюджета Украины, уменьшения дефицита бюджета, рационального использования государственных средств, обеспечение положительной динамики экономического роста.

Ключевые слова: долговая безопасность, корреляционно-регрессионный анализ, государственный и гарантированный государством долг, долговая нагрузка, индикаторы долговой безопасности.

PROMISSORY SAFETY of UKRAINE : THE STATE AND HER ESTIMATION

N. G. Fatiukha, PhD in Economics, Docent, Nalivayko K. V.

*Zaporizhzhya national technical university
Ukraine, 69600, Zaporizhzhya, Zhukovskiy str., 64*

The article presents the results of the research of Ukraine's debt security. It was established that the debt burden exceeds the permissible values and thereby poses a threat to the economic security of the state. It was found that a rapid increase in the volume of state and state-guaranteed debt, which is the reason for the growth of the debt burden in the country and, as a result, the deterioration of the debt security, negatively affects the independence of the state and the living standards of the population. The methodological approach of assessing the state of debt security of Ukraine is highlighted. The factors that influence the volumes of the state and guaranteed by the state debt are determined. A practical study of methods for assessing debt security is presented. The state of debt security of Ukraine according to the indicators of debt security of Ukraine according to the methodology of the Ministry of Economy of Ukraine and multi-factor models of correlation-regression analysis are analyzed. As a result, directions for reducing debt burden were developed by Annotation reducing the amount of state and state-guaranteed debt by increasing the gross domestic product. The implementation of these measures will create conditions for reducing the debt burden, strengthening debt security, increasing revenues to the budget, rejecting the "debt-needle", reviving the business sector, effectively planning the annual budget of Ukraine, reducing budget deficits, rational use of public funds, and ensuring a positive dynamics of economic growth.

Key words: debt security, correlation-regression analysis, state and state-guaranteed debt, debt load, debt security indicators.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах трансформації економіки України питання державного боргу є досить актуальними, оскільки він тісно вплетений в економічну систему країни, пов'язаний із соціальними та політичними процесами. Стрімке збільшення обсягів державного боргу, що є причиною зростання боргового навантаження в країні і, як наслідок, погіршення стану боргової безпеки та негативно позначається на самостійності держави й на рівні життя населення. Сьогодні недостатньо розроблені методи регулювання та контролю боргової безпеки, що перешкоджає ефективному управлінню борговим навантаженням на населення та призводить до послаблення фінансового суверенітету [1].

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми боргової безпеки широко розглядаються зарубіжними і вітчизняними вченими. Серед українських науковців, які здійснили ґрунтовні дослідження питань боргової безпеки України та провели аналіз її стану на основі відповідних індикаторів, варто відзначити Ю.А. Тому [2], В.М. Троцьку [3], Н.Я. Кравчук, О.Я. Колісника, О.Ю. Мелих [4].

У дослідженнях проблеми боргової безпеки невирішеними залишаються питання:

- відсутність єдиної методології визначення боргової безпеки;
- відсутність моніторингу чинників, що впливають на боргове навантаження країни;
- неефективність використання запозичених коштів, що призводить до залежності від грошових надходжень у вигляді кредитів;
- безконтрольне зростання державного та гарантованого державою боргу.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Розроблення економіко-математичної моделі прогнозування рівня боргової безпеки України з метою удосконалення побудови прогнозних значень обсягів державного та гарантованого державою боргу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Боргова безпека країни є досить складним та суперечливим явищем, оскільки існує багато підходів до визначення її сутності [2].

Зокрема під борговою безпекою розуміють такий рівень внутрішньої й зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального співвідношення між ними, достатній для вирішення соціально-економічних потреб, що не загрожує втратою суверенітету і руйнуванням вітчизняної фінансової системи [2].

До основних факторів, що впливають на рівень боргової безпеки, належать: стан нормативно-правової бази, що регламентує формування державного боргу і використання запозичених коштів; загальний обсяг, структура боргових зобов'язань, динаміка державного боргу; перелік наявних і потенційно можливих боргових інструментів, а також фактичні пропорції між ними й можливість диверсифікації ринку державних цінних паперів; офіційний валютний курс і темпи зростання ВВП; існуюча система управління державним боргом [3].

Згідно з Наказом Міністерства економічного розвитку й торгівлі України від 29.10.2013р. № 1277 було затверджено Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, де офіційно визначено дев'ять складових економічної безпеки та їх граничні значення в Україні, серед яких показники боргової безпеки: відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП; відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП; середньозважена дохідність ОВДП на первинному ринку; індекс ЕМВІ (Emerging Markets Bond Index) + Україна (розраховується як середньозважений серед єврооблігацій України до прибутковості облігацій Казначейства США (у базисних пунктах для всього ринку і окремо по облігаціях кожної країни)); відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу [5].

Для оцінки боргової безпеки необхідно дослідити Індикатори боргової безпеки України згідно з методикою Міністерства економіки України

Таблиця 1 – Індикатори боргової безпеки України згідно з методикою Міністерства економіки України

№	Показники	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Норматив
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Відношення загального обсягу державного боргу до ВВП, %	32,83	33,58	35,43	37,28	55,60	65,97	≤55
2	Відношення загального обсягу зовнішнього боргу до ВВП, %	21,02	21,25	21,24	19,15	30,90	43,75	≤25
3	Рівень зовнішньої заборгованості на одну особу, дол. США	2563,25	2766,27	2965,01	3127,70	2942,25	2776,57	≤200
4	Відношення державного зовнішнього боргу до річного експорту товарів і послуг, %	39,09	41,74	45,31	38,96	58,56	88,77	≤70
5	Відношення обсягу внутрішнього боргу до ВВП, %	11,81	12,33	14,19	18,13	24,70	22,22	≤30

*Складено авторами на основі даних [6, 7, 8, 9, 10, 11, 12]

Боргова безпека України безпосередньо пов'язана з обсягом державного та гарантованого державою боргу. Необхідно відповісти на питання: «Що та яким чином впливає на розмір державного та гарантованого державою боргу?»

Для кореляційно-регресійного аналізу ми обрали такі незалежні фактори x : ВВП; обсяг експорту товарів та послуг; обсяг імпорту товарів та послуг; доходи Держбюджету; видатки Держбюджету; обсяг дефіциту бюджету; прямі інвестиції в Україну з країн світу; прямі інвестиції з України в країни світу; курс долара до гривні [6, 7, 8, 9, 10, 14, 15]. Виконавши перевірку на інтеркорелювання факторів між собою, ми отримали наступні результати.

Таблиця 2 – Кореляція незалежних факторів x_i

	Державний і гарантований державою борг (y)	ВВП (x_1)	Експорт товарів (x_2)	Імпорт товарів (x_3)	Доходи (x_4)	Видатки (x_5)	Дефіцит бюджету (x_6)	Прямі інвестиції в Україну з країн світу (x_7)	Прямі інвестиції з України в країни світу (x_8)	Курс долара до гривні станом на 31.12 (гривень в 1 млн. доларів) (x_9)
Державний і гарантований державою борг (y)	1									
ВВП (x_1)	0,9706	1								
Експорт товарів (млн грн.) (x_2)	0,9559	0,9924	1							
Імпорт товарів (x_3)	0,9476	0,9927	0,9919	1						
Доходи (x_4)	0,9787	0,9610	0,9497	0,9444	1					
Видатки (x_5)	0,9856	0,9822	0,9651	0,9615	0,9878	1				
Дефіцит бюджету (x_6)	0,2804	0,2031	0,2046	0,2309	0,2385	0,2304	1			
Прямі інвестиції в Україну з країн світу (x_7)	0,9658	0,9717	0,9653	0,9414	0,9557	0,9769	0,0952	1		
Прямі інвестиції з України в країни світу (x_8)	0,9518	0,9285	0,9210	0,8884	0,9522	0,9555	0,0554	0,9831	1	
Курс долара до гривні станом на 31.12 (гривень в 1 млн. доларів) (x_9)	0,9486	0,9166	0,9091	0,8738	0,9494	0,9497	0,0581	0,9775	0,9991	1

*[Складено авторами самостійно за даними кореляційно-регресійного аналізу]

Для вибору факторів важливим є: коефіцієнт детермінації між залежним і незалежним фактором якомога вищим, однак між незалежними факторами менше, або дорівнювати 0,7.

Якщо коефіцієнт детермінації незалежних факторів вище або дорівнює 0,7, то фактори колінеарні, і не можна визначити їх ізольований вплив на результативний показник.

Способом підбору та застосуванням функції «КОРРЕЛ» були залишені фактори, що відповідають вимогам. Цими факторами є «Видатки» та «Дефіцит бюджету». Хоча обсяг дефіциту бюджету має слабкий взаємозв'язок з обсягом державного та гарантованого державою боргу, однак, на нашу думку, цей фактор необхідно включити для подальшої перевірки.

Рівняння багатофакторної моделі має вигляд:

$$\hat{y} = -715524 + 3,16 * x_5 + 0,58 * x_6 \quad (1)$$

Коефіцієнт детермінації складає 0,97. Значення критерію Фішера складає 133,44. Критичне значення дорівнює 1,67, що свідчить про значимість рівняння. Для перевірки значимості параметрів рівняння застосовується критерій Стюдента. Для критичного значення критерія Стюдента застосовується функція «СТЮДРАСПОБР». Критичне значення дорівнює 2,31. Фактичні значення розраховуються за формулою і дорівнюють 15,66 та 0,91. Тобто параметр видатків є значущим, на відміну від параметра дефіциту бюджету.

Отже, незалежним фактором, який найбільше впливає на обсяг державних і гарантованих державою боргу, є видатки бюджету.

Тому проаналізуємо залежність обсягу державного та гарантованого державою боргу тільки від видатків бюджету, склавши однофакторну модель. Лінійне рівняння однофакторної моделі має вигляд:

$$\hat{y} = -714818 + 3,2 * x_5 \quad (2)$$

Результат аналізу однофакторної моделі такий: коефіцієнт кореляції складає 0,9854, тобто зв'язок між факторами є сильним. Коефіцієнт детермінації, який показує, якою мірою варіація залежної змінної у (обсяг державного та гарантованого державою боргу) визначається варіацією незалежної змінної х (видатки бюджету), дорівнює 0,9714. Тобто 97,14% змін обсягів державного та гарантованого державою боргу пояснюється зміною обсягів видатків бюджету.

Згідно із застосованим критерієм Фішера, регресія є значимою. Завдяки критерію Стюдента виявлено, що параметри рівняння є значимими. Динаміку фактичного та прогнозованого обсягу державного та гарантованого державою боргу зображено на рис.1:

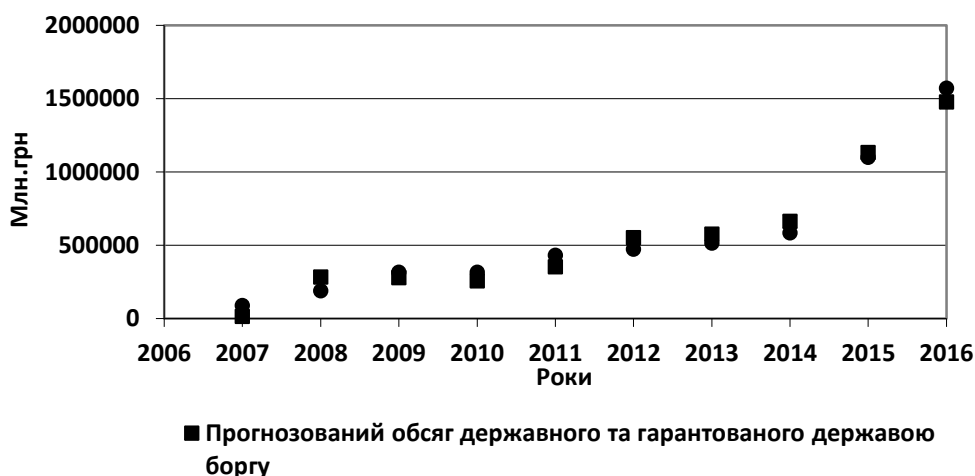

Рис. 1. Обсяг фактичного та прогнозованого обсягу державного та гарантованого державою боргу, млн грн

*[Складено авторами самостійно за даними кореляційно-регресійного аналізу]

Як зазначено вище, найскладнішим процесом при розробці регресійно-кореляційної моделі є підбір незалежних факторів x , зв'язок є достатньо сильним із залежним фактором y , тому пропонуємо до уваги розраховану альтернативну багатфакторну модель державного та гарантованого державою боргу зі застосуванням інших факторів: ВВП, експорт-імпорт товарів та послуг, курс долара до гривні, індекс споживчих цін, обсяг грошової маси M2.

З огляду на результати функції «КОРЕЛ», з моделі можна виключити такі показники: ВВП, експорт товарів і послуг, бо інтеркорелюють з іншими показниками; індекс споживчих цін та послуг.

Результати застосування функції «КОРЕЛ» приведено в таблиці 3 [7, 8, 9, 10, 16, 17]:

Таблиця 3 – Результат кореляції факторів альтернативної багатфакторної моделі

	Державний і гарантований державою борг (млн.грн.) (y)	ВВП (млн. грн.) (x ₁)	Експорт товарів та послуг (млн.грн) (x ₂)	Імпорт товарів та послуг (млн.грн.) (x ₃)	Курс долара до гривні станом на 31.12 (грн.) (x ₄)	Індекс споживчих цін (%) (x ₅)	Обсяг грошової маси M2 (млн.грн.) (x ₆)
Державний і гарантований державою борг (млн грн) (y)	1						
ВВП (млн грн) (x ₁)	0,9706	1					
Експорт товарів (млн грн) (x ₂)	0,9559	0,9924	1				
Імпорт товарів (млн грн) (x ₃)	0,9476	0,9927	0,9919	1			
Курс долара до гривні станом на 31.12 (грн) (x ₄)	0,9486	0,9166	0,9091	0,8738	1		
Індекс споживчих цін (%) (x ₅)	0,2653	0,2221	0,2444	0,1569	0,5431	1	
Обсяг грошової маси M2 (млн грн) (x ₆)	0,8641	0,9514	0,9365	0,9446	0,8215	0,1748	1

[Складено авторами самостійно за даними кореляційно-регресійного аналізу]

Показники курсу долара та обсягу грошової маси інтеркорелюють між собою, тому для чистоти моделі необхідно виключити показник курсу долара, тим самим отримуючи альтернативну однофакторну модель та застосовуючи до неї функцію «Регресія» в Excel.

Лінійне рівняння однофакторної моделі має вигляд:

$$\hat{y} = -621460.59 + 1.6 * x_6 \quad (3)$$

Результат аналізу однофакторної моделі такий: коефіцієнт кореляції складає 0,74, тобто зв'язок між факторами досить сильний. Коефіцієнт детермінації свідчить про те, що 71% зміни показника y (обсяг державного та гарантованого державою боргу) визначається варіацією незалежної змінної x (обсяг грошової маси M2), дорівнює 0,71. Тобто 71% змін обсягів державного та гарантованого державою боргу пояснюється зміною обсягу грошової маси M2.

Для перевірки значущості регресії застосовується критерій Фішера. Регресія значима. Для оцінки значущості параметрів регресії необхідно застосувати критерій Стюдента. Критерії значимі.

Порівнявши розглянуті багатфакторні моделі і, як їх наслідок, однофакторні, можна сказати, що показник видатків Держбюджету краще характеризує зміну обсягу державного та гарантованого державою боргу, ніж обсяг грошової маси M2. Показник ВВП та обсяг

грошової маси M2 інтеркорелюють між собою, що свідчить про їх прямопропорційний взаємозв'язок, тому однофакторні моделі мають право на існування.

Управління державним боргом має специфіку. Опираючись на результати розрахованих вище моделей, можна стверджувати, що обсяг державного та гарантованого державою боргу залежить від видатків.

Для підвищення рівня боргової безпеки необхідно досягти зростання обсягу ВВП, що призведе до збільшення надходжень у бюджет.

Задачу зростання обсягів ВВП необхідно розглядати на двох рівнях: державний рівень – законодавчі кроки у сфері податків, малого та середнього бізнесу; місцевий рівень – поживлення підприємницької діяльності на місцях.

Необхідно сприяти ініціативі «знизу». Тобто підтримувати малий та середній бізнес. Великі суб'єкти підприємницької діяльності потребують більшого контролю та зусиль з боку держави, коли для суб'єктів малого та середнього бізнесу досить лише створення сприятливих умов.

Діяльність у сфері життєдіяльності завжди є затребуваною, крім того вирощування сільськогосподарської продукції є актуальним у зв'язку з подорожчанням імпортованої продукції та інфляції. Конкурувати з величезними торговими мережами не вдасться, але локально це є вигідним. Торгівля продукцією через автомати є відносно новою пропозицією і цікавою для споживачів.

У зв'язку з подорожчанням електроносіїв та підвищенням цін на комунальні послуги, бізнес на житло дозволяє вирішити три проблеми: для держави – забезпечити економію ресурсів населенням, підвищити надходження до бюджету у вигляді податків, для населення – забезпечити комфортне існування.

Транспортна сфера знову ж таки вирішує декілька проблем: взагалі сприяє підприємницькій діяльності, адже мобільність та здатність до швидкого переміщення товарів прямопропорційно впливає на його купівельну привабливість; знімає навантаження з державного транспортного сектора, що потребує ремонту та модернізації в цілях підвищення безпеки, без негативного наслідку.

Сфера розваг в умовах кризи стає більш затребуваною, адже населення прагне відволіктися від проблем та соціально-економічних потрясінь. Якісна сфера розваг, окрім очевидного позитивного ефекту на бюджет, допоможе підняти культурний рівень населення та оживити близькі до неї сфери, наприклад, туризм.

Щодо розвитку «класичних» сфер виробництва в Україні, їх модернізація та формування конкурентоспроможності є важливим кроком для досягнення підвищення ВВП.

Кроки до підвищення обсягів ВВП на державному рівні можуть бути наступними: аналіз та оцінка найбільш ефективних та прибуткових сфер економіки та їх підтримка; визначення перспективних підприємств та створення для них сприятливого клімату функціонування; перегляд податкової системи в країні. Необхідно, щоб вона відповідала цілям держави.

Ще одним шляхом підвищення ВВП є залучення потоку іноземних інвестицій. Однак цей метод має багато суперечностей, переваг та недоліків. Іноземними інвестиціями можна поживити економіку, дати поштовх до розвитку, але необхідно робити ставку на вітчизняний бізнес.

ВИСНОВКИ

Боргова безпека країни – досить складне та суперечливе явище, оскільки існує багато підходів до визначення її сутності.

На жаль, в Україні дотепер не існує загально визнаної методики розрахунку стану боргової безпеки держави.

Дослідивши залежність державного та гарантованого державою боргу від низки факторів, таких як ВВП, експорт-імпорт товарів та послуг, видатків, дефіциту бюджету, прямих інвестицій в Україну з країн світу та з України в країни світу, можна зробити висновок, що на обсяг державного та гарантованого державою боргу значною мірою впливає показник видатків Держбюджету. Окрім того, було досліджено альтернативну гіпотезу зв'язку державного та гарантованого державою боргу з ВВП, індексом споживчих цін, обсягом грошової маси M2, обсягом експорту-імпорту товарів та послуг. З огляду на ці моделі, можна сказати, що найкраще зміни державного та гарантованого державою боргу описує показник ВВП.

Для зменшення боргового навантаження ми пропонуємо підвищити рівень ВВП сприянням розвитку малого бізнесу, розвитку нових його сфер.

З метою забезпечення ефективної моделі управління борговими зобов'язаннями ми пропонуємо особливу увагу зосередити на реалізації таких стратегічних заходів:

а) запровадження зарубіжного досвіду регулювання боргового навантаження, що полягає в зменшенні видатків, й тим самим скороченню дефіциту бюджету. Завдяки збільшенню податкового навантаження, боротьбі з шахрайством, скороченням соціальних виплат та збільшенню обсягом інвестицій в інфраструктуру уряди держав Європейської цивілізації планують зменшити видатки, й тим самим скоротити дефіцит бюджету;

б) сьогодні стратегічним завданням боргової політики є пошук оптимального співвідношення між борговим та податковим фінансуванням бюджетних видатків. Крім того, важливо досягти підвищення зростання ВВП за допомогою розвитку «класичних» українських сфер виробництва, а також розвитком нових.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фатюха Н.Г., Наливайко К.В. Боргова безпека України: теоретичний аспект та поточний стан. *Ефективна економіка*. Дніпро, 2016. №2. URL: www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4792.
2. Тома Ю.А. Оцінювання рівня боргової безпеки держави: практика та проблематика. *Збірник студентських наукових робіт*. 2014. №3. С.6–10. URL: [http://oneu.edu.ua/pages/cath/finans/files/stud_sborknik_3\(2014\).pdf](http://oneu.edu.ua/pages/cath/finans/files/stud_sborknik_3(2014).pdf)
3. Троцька В.М. Боргова безпека України. Луцьк. 2016. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/901>
4. Кравчук Н.Я., Колісник О.Я., Мелих О.Ю. Фінансова безпека : навч. посіб. Тернопіль : ТНЕУ, 2010. 277 с. URL: <http://dspace.tne.u.edu.ua/handle/316497/584>
5. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 №1277. URL: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm.
6. Статистичний щорічник України за 2009 рік. URL: <http://library.oneu.edu.ua/files/StatSchorichnyk%20Ukrainy%202009.pdf>
7. Обсяг номінального ВВП у 2010-2016 роках. URL: <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/> (дата звернення: 13.03.2018).
8. Обсяг експорту-імпорту товарів та послуг 2007-2016 років. URL: <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/eximp/> (дата звернення: 13.03.2018).
9. Обсяг державного і гарантованого державою боргу 2010–2016 років. URL: <http://index.minfin.com.ua/index/debtgov/> (дата звернення: 13.03.2018).
10. Архів курсу долара до гривні 2007–2016 років. URL: <http://index.minfin.com.ua/arch/?ua> (дата звернення: 13.03.2018).
11. Населення України (млн.осіб) 2007–2016 років. URL: <http://index.minfin.com.ua/people/> (дата звернення: 13.03.2018).

12. Зовнішній борг України (в млн.дол.) 2007–2016 років. URL: <http://index.minfin.com.ua/index/debt/> (дата звернення: 13.03.2018).
13. Бюджет України у 2008–2016 роках. URL: <http://index.minfin.com.ua/budget/> (дата звернення 13.03.2018).
14. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з країн світу в економіці України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 13.03.2018).
15. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з України в економіці країн світу. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 13.03.2018).
16. Індекс споживчих цін у 2007–2016 роках. URL: http://zp.ukrstat.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1027:-20072011&catid=37&Itemid=81 (дата звернення 13.03.2018).
17. Динаміка грошових агрегатів України. URL: <https://finstat.info/dinamika-denezhnyih-agregatov-ukrainyi> (дата звернення 13.03.2018).

REFERENCES

1. Fatiukha, N.G. and Nalyvaiko, K.V. (2016), “Debt security of Ukraine: the theoretical aspect and the current state”, *Efektivna ekonomika*, no. 2, available at: www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4792 (access February 18, 2016).
2. Тома, Ю.А. (2014), “Assessing the level of debt security of the state: practice and issues”, *Zbirnyk studentskykh naukovykh robit*, no. 3, pp.6–10, available at: [http://oneu.edu.ua/pages/cath/finans/files/stud_sbornik_3\(2014\).pdf](http://oneu.edu.ua/pages/cath/finans/files/stud_sbornik_3(2014).pdf) (access March 13, 2018).
3. Trotska, V.M., “Debt security of Ukraine”, available at: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/901> (access March 13, 2018).
4. Kravchuk, N. Ya., Kolisnyk, O.Ya. and Melykh, O.Yu. (2010), *Finansova bezpeka [Financial security]*, TNEU, Ternopil', Ukraina, available at: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/584>.
5. “On approval of the Methodology for calculating the level of economic security in Ukraine” (2013), *Nakaz Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli*, no. 1277, available at: http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm. (access March 13, 2018).
6. Osaulenko, O.G. (2010), “Statistical Yearbook of Ukraine for 2009”, *Derzhavnyi komitet statystryky Ukrainy*, available at: <http://library.oneu.edu.ua/files/StatSchorichnyk%20Ukrainy%202009.pdf> (access March 13, 2018).
7. The scope of nominal GDP in 2010–2016, available at: <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/> (access March 13, 2018).
8. The scope of export-import of goods and services for 2007–2016, available at: <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/eximp/> (access March 13, 2018).
9. The scope of state and state-guaranteed debt 2010–2016, available at: <http://index.minfin.com.ua/index/debtgov/> (access March 13, 2018).
10. The archive of the dollar to the hryvnia 2007–2016, available at: <http://index.minfin.com.ua/arch/?ua> (access March 13, 2018).
11. The population of Ukraine (million persons) 2007–2016, available at: <http://index.minfin.com.ua/people/> (access March 13, 2018).
12. External debt of Ukraine (in millions of dollars) for 2007–2016, available at: <http://index.minfin.com.ua/index/debt/> (access March 13, 2018).
13. The budget of Ukraine in 2008–2016, available at: <http://index.minfin.com.ua/budget/> (access March 13, 2018).
14. Direct investments (share capital) from the countries of the world in the economy of Ukraine, available at: www.ukrstat.gov.ua/ (access March 13, 2018).
15. Direct investments (share capital) from Ukraine in the economy of the countries of the world, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (access March 13, 2018).
16. Consumer Price Index 2007-2016, available at: http://zp.ukrstat.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1027:-20072011&catid=37&Itemid=81 (access March 13, 2018).
17. Dynamics of monetary aggregates of Ukraine, available at: <https://finstat.info/dinamika-denezhnyih-agregatov-ukrainyi> (access March 13, 2018).